

Mirnic Károly

MIRE ÍTÉLTETTÜNK?

Az első világháború igazságtalan következményei folytán a szerbek hatalmas területekhez jutottak, amelyeken túlnyomó többségben magyarok, németek és más nemzetiségűek éltek. A szerb etnikummal szemben elsősorban a Vajdaságban, Nyugat-Szerémségben, Baranyában és Kelet-Szlavóniában alkotak a németek, magyarok, szlovákok, ruszinok, románok és más nemzetiségűek kétharmados többségét egészen 1945-ig. Ebből kifolyólag magától értetődően ezeken a területeken nem a szerb nemzeti tudat volt az uralkodó, a közélet, a gazdasági és kereskedelmi élet nem szerb nyelven zajlott. Szerb szellemi élet létezett, szépen fejlődött, de csak a többi nyelven fejlődőknek az egyike volt (1918-ig).

Az 1918 és 1945 után megalakult szerb (jugoszláv) állam sohasem tagadta, hogy ezek a területek szerzett (kardéllal meghódított) területek voltak; katonailag és stratégiaileg szükségesek az új állam biztonságához, gazdaságilag nélkülözhetetlenek fellendüléséhez. Hogy az újonnan szerzett területeken tartósan ki is alakítsa etnikai–nemzeti többségét és fölényét, a szerb (a jugoszláv mögé bújtatott szerb) állam eszközökben nem válogatva mielőbb uralkodóvá akarta tenni a szerb nemzeti érdekeket és a szerb nemzeti tudatot. A szerb nép azonban alacsonyabb gazdasági, kereskedelmi és műveltségi fokon állt, mint az itt élő többi etnikai közösség. Gazdasági ereje vagy kulturális szintje nem tehetette vonzóvá a többi etnikum számára. A szerb (jugoszláv) állam tehát elsősorban az állampolitikai intézkedésekre támaszkodhatott, államalapítói és -szervezői jogaira hivatkozhatott; s mint a későbbi történelmi események igazolták, legszívesebben a rendőri és állambiztonsági módszereket vette igénybe a szerb nemzeti tudat másokra való rákényszerítésében (erőltetett ütemű, tehát erőszakos asszimiláció). A szerb (jugoszláv) állam nemzetiségi (kisebbségi) politikájának mindenkori jellemzői a következők voltak: teljes jogfosztottság (jogi megkülönböztetés és jogcsorbítás), a nem szerb népcsoportok vagyonának kisajátítása és elkobozása „törvényes” és törvénytelen módon; gazdasági fejlődésük visszafogása, leépítése és visszafejlesztése a gazdaságpolitika minden eszközével; közösségi életük minden megnyilvánulásának üldözése, betiltása; kivándorlásra késztetés és ingerlés; oktatásuk és művelődésük hátráltatása és

lehetetlenné tétele; a kisebbségi értelmiség üldözése; minden esélyegyenlőség megtagadása a közélet összes területén mindaddig, amíg a kisebbség le nem mondott másságáról és tanújelét nem adta, hogy be akar olvadni a szerbségbe; a megfélemlítés és veszélytetettség érzésének állandósítása. Valamennyi intézkedés arra irányul, hogy a nem szerb etnikai közösségek összetartó erejét, belső gazdasági, közéleti és szellemi kapcsolatait gyengítse és szétmorzsolja. Az állam megalakulásától kezdve a mai napig állandósult az állami szervezésű és sugallatú, sok előjoggal járó nagyméretű betelepítés (kolonizáció) gyakorlata a nemzetiségileg homogén területekre. A szerb (jugoszláv) állam a teljes bizalmatlanságon alapuló politikai gyakorlatot tette magáévá a nem szerb etnikai közösségekkel szemben. A végső cél: elüldözni vagy beolvasztani őket. Bár különböző államalakulatok és politikai rendszerek váltogatták egymást (monarchofasizmus a két világháború között, államszocializmus és munkásönigazgatás a második világháború után, 1989 óta pedig kifejezetten nacionálszocializmus), a szerb nemzetiségi (kisebbségi) politika céljai nem változtak; csupán módszerei durvultak vagy finomultak a külső körülmények kényszerítő hatására.

Nagyrészt ennek következménye, hogy a magyarság száma csaknem 100 000-150 000-rel csökkent. A magyar közösség a két háború között a Bácska lakosságának csaknem 40 százalékát adta; ma valamennyivel több mint egynegyedét.

Ha nem folytattak volna ilyen üldöző politikát a magyarokkal szemben, a vajdasági magyarság száma elérte volna a szlovákiai magyarságét (a vajdasági magyarságnak volt az egyik legnagyobb természetes szaporodása nemcsak az Osztrák–Magyar Monarchiában, hanem a két háború közötti Jugoszláviában is).

A magyarság számának alakulása:

A népszámlálás éve	Jugoszlávia	Vajdaság
1880	336 464	268 300
1900	....	378 634
1910	577 549	425 029
1921	467 658	371 006
1931	465 800	376 176
1941	543 692	456 770
1948	496 492	428 932
1953	502 175	435 345
1961	504 369	442 561
1971	447 374	423 866
1981	426 867	385 356
1991	344 147	339 491

Megjegyzés: az 1880-ra, 1900-re, 1910-re vonatkozó adatok az 1921-től 1991-ig fennálló Jugoszlávia területére vonatkoznak, de az 1880-as és 1910-es adatok nem tartalmazzák Dalmácia és Isztria, az 1921-es, 1931-es és 1941-es adatok pedig Isztria idevonatkozó ténytámaikat. Az 1991-es adatok Kis-Jugoszláviára vonatkoznak (Szerbia és Montenegró).

Forrás: Az 1880., 1900. és 1910. évi magyarországi népszámlálás anyanyelvi adatai; az 1921. és 1931. évi jugoszláviai népszámlálás adatai; az 1941. évi magyar népszámlálás (Bácskára, Baranyára és a Muravidékre kiterjedő, valamint a Bánságra és Szerémségre vonatkozó becslő) adatai; az 1948., 1953., 1971. és 1981. évi jugoszláv népszámlálás nemzetiségi adatai (A Jugoszláv Szövetségi Statisztikai Intézet adatai); az 1991-es népszámlálás nemzetiségi adatai (Kis-Jugoszlávia Szövetségi Statisztikai Intézetének adatai).

A magyarok száma 1921-ben Jugoszlávia összes népességének 3,9 százalékát adta; Vajdaságban a 24,1 százalékát; 1981-ben már csak 1,9, illetve 18,9 százalék a magyarság részaránya.

A magyar népesség csökkentési aránya különösen 1981 után gyorsult fel. Bár Kis-Jugoszlávia népessége nem éri el az előző Jugoszlávia népességének felét sem, a magyarok aránya itt is mindössze 3,3 százalékot mutat, Vajdaságban pedig 16,9 százalékot.

A vajdasági magyar közösség számának és arányának ilyen gyors és nagyméretű zsugorodására sok tényező hatott. Már a két világháború között elkezdődött a jogfosztott „munkaképes és családalapító korcsoporthoz tartozó fiatal népesség” kivándorlása az országból, és nem szűnt meg mind a mai napig. A II. világháborúban, az ezt követő bosszúállásban és véres megtorlásban legkevesebb húszezer magyart lemészároltak. Ezután nagy méretet öltött a kivándorlás, előbb a disszidálás, később a külföldön való munkavállalás, majd a végleges kitelepülés formájában.

Ennek következtében a magyar népesség napjainkra már teljesen elöregedett, és elvesztette reprodukciós erejét. A hatvanas évek közepétől nincs természetes szaporodása, csökkenése gyorsuló ütemet mutat, s most már úgy tűnik, megállíthatatlan e folyamat. Az elnemzetlenítés ideológiája (a jugoszláv állami eszméhez kötődő elnemzetlenítés) nagy szerepet kapott a magyarság egy részének asszimilációjában. A jugoszláv hovatartozás kimutatása sok előjoggal járt. Aki lemondott nemzeti hovatartozásáról, és jugoszlávnak vallotta magát, magyar anyanyelvre helyett inkább a szerbet használta baráti, sőt családi körben, akár természetszerűen vagy akár számításból vegyes házasságot kötött – előnyt élvezett: jóval gyorsabban és könnyebben jutott munkához. A jugoszlávság nemzetek feletti ideológiája szerbgyarapító és nemzetiségfalo ideológiának bizonyult. Aki jugoszlávvá vált, többé nem akart magyarul beszélni, sem gyermekét magyar tannyelvű iskolába járatni.

A vajdasági magyar népesség demográfiai mérlege a következő:

<i>Az 1961–1971. évi időszak</i>		
A vajdasági magyar népesség száma 1961-ben	442 561	
A vajdasági magyar népesség száma 1971-ben	423 866	
Népességcsökkenés	-8 695	(4,4)
Ebben:		
A természetes szaporodás következtében	+8 304	
Az asszimilálódás, diaszpóra		
és kivándorlás következtében	-18 695	(+8304)

A 1971–1981. évi időszak

A vajdasági magyar népesség száma 1971-ben	423 866	
A vajdasági magyar népesség száma 1981-ben	385 356	
Népességcsökkenés	-35 510	(9,9)
Ebben:		
A természetes szaporodás következtében	- 6 496	
Az asszimilálódás, diaszpóra és kivándorlás következtében	-32 014	

Az 1981–1991. évi időszak

A vajdasági magyar népesség száma 1981-ben	385 356	
A vajdasági magyar népesség száma 1991-ben	339 491	
Népességcsökkenés	-45 865	
Ebben:		
A természetes szaporodás következtében	-21 421	
Az asszimilálódás, diaszpóra és kivándorlás következtében	-24 444	

A Kis–Jugoszláviában (Szerbiában) élő magyar közösség 1991 óta éli legnehezebb napjait. A délszláv népek között 1989/1990-ben kirobbant politikai széthúzás 1991-re fegyveres jellegű, nagyméretű etnikai beháborúvá változott. A nagyszerb nacionalisták úgy látták, elérkezett az alkalom, hogy még jobban meggyengítsék a nemzeti kisebbségi biológiai erejét is. A magyarokat erőszakkal mozgósították azzal a céllal, hogy e háború ágyúönteléként is szolgáljon. A behívó parancsnak sok magyar valóban eleget is tett. Vukorvárt is a topolyai és szabadkai magyar katonák sokasága vette be. Népességéhez képest a magyarok mozgósítása aránytalanul nagy volt. A magyar közösség nagy része nem akart részt venni a délszláv népek egymás közti fegyveres ellenségeskedésében és értelmetlen háborújában. Ahányan elmentek, ugyanannyian meg is tagadták a behívót. Számításaim szerint legalább 18-20 ezer sorköteles, illetve hadköteles magyart mozgósítottak, akik nem tettek eleget a mozgósításnak. Ezek a fiatal emberek vagy külföldre menekültek, vagy elbújostak, és valahol itthon még most is rejtőzködnek. A külföldre távozottakat egyre több családtag követi.

Szinte ezzel párhuzamosan nagy méreteket öltött a „kényszerszabadságolás”, ami nem más, mint a munkából való elbocsátás első lépése. A munkanélküliség katasztrofális méretei természetesen mindenkit érintenek. Mivel azonban a magyarok foglalkoztatása előzőleg is – és úgyszólván mindig – nagyon rossz arányú volt az uralkodó szerb néphez viszonyítva, mind a munkából való elbocsátás, mind a munkanélküliség őket súlyosabban érinti. Nagyméretű és tovább növekszik a nyomor. Ennek következtében a kivándorlóknak újabb csoportjai kelnek útra. Szerencsés az, aki elmehet, és befogadja már ország. A legóvatosabb becslések is arra utalnak, hogy 1991 óta 35–40 ezer magyar hagyta el az országot. A magyarság megszűnőben van a Bánságban és a Szerémségben.